

Kommittédirektiv

Stärkt skydd för uppgifter som rör forskning och innovation

Beslut vid regeringssammanträde den 5 mars 2026

Sammanfattning

En särskild utredare ska utreda hur skyddet för uppgifter som rör forskning och innovation inom strategiska teknikområden och andra forskningsområden där liknande behov av skydd finns kan stärkas. Syftet med utredningen är att stärka skyddet och förbättra myndigheters och andra parter hantering av uppgifter om forskning och innovation inom strategisk teknik och andra liknande områden.

Utredaren ska bl.a.

- utreda skyddet för uppgifter om forskning och innovation utifrån ett säkerhetsperspektiv,
- utreda förutsättningar för skydd av uppgifter utifrån ett nyttiggörande- och kommersialiseringsperspektiv, och
- analysera behovet av nya eller tydligare rutiner för hantering av uppgifter om forskning och innovation inom strategisk teknik och liknande områden.

Uppdraget ska redovisas senast den 5 mars 2027.

Uppdraget att utreda hur skyddet för uppgifter som rör forskning och innovation inom strategisk teknik och andra områden med liknande behov kan stärkas

Sveriges förmåga att bidra till den tekniska utvecklingen samt både få tillgång till och nyttja ny teknik är viktig för svensk konkurrenskraft och säkerhet. Forskning, innovation och internationellt samarbete är förutsättningar för att säkerhetsställa Sveriges långsiktiga konkurrenskraft.

Framväxande och annan strategiskt viktig teknik står alltmer i centrum för geopolitisk konkurrens, och teknikutvecklingen har idag tydliga utrikes- och säkerhetspolitiska dimensioner. Strategiska teknikområden är de områden där Sverige redan har en stark position som behöver säkras och utvecklas, nya banbrytande teknikområden där Sverige behöver bygga kompetens och ta en position, samt teknikområden av betydelse för att minska sårbarhet och öka motståndskraften mot olika hot (prop. 2024/25:60 s 85–87). Strategisk teknik omfattar bland annat de områden som pekas ut i uppdraget (KN2025/01161) till Verket för innovationssystem (Vinnova), det vill säga artificiell intelligens och autonoma system, avancerad digital teknik, inklusive halvledare, kvantteknik, energiteknik, material- och produktionsteknik samt bioteknik.

Staten främjar forskning och innovation genom bland annat utlysning av medel hos de statliga forskningsfinansiärerna. I samband med detta skapas dokumentation som exempelvis ansökningar, projektrapporter, uppföljningar och samarbetsavtal som kan innehålla idéer, metoder och resultat. Svenska myndigheter lyder under offentlighetsprincipen, vilket innebär att handlingar ska lämnas ut vid förfrågan om det inte råder sekretess. Likaså kan handlingar som exempelvis forskningsansökningar begäras ut från forskningsfinansiärerna och de svenska lärosäten som omfattas av offentlighetsprincipen. Öppenheten ger möjlighet till insyn och transparens. Denna möjlighet att ta del av uppgifter som rör forskning och innovation riskerar dock att utnyttjas av främmande makt och av andra aktörer på ett otillbörligt sätt. Det kan därför finnas behov av att stärka skyddet för uppgifter i en ansökan om forskningsfinansiering till en myndighet i de fall forskningen kan ha betydelse för nationell säkerhet, eller ha ett kommersiellt värde på medellång sikt som inte är uppenbart vid ansökningstillfället.

Vetenskapsrådet och Vinnova har fått varsitt uppdrag att genomföra insatser för forskning och innovation inom excellenskluster för banbrytande teknik (U2025/01359 och KN2025/01161). Försvarsmakten och Vinnova har fått i uppdrag att initiera och genomföra ett innovationsprogram för civil-militära synergier (Fö2024/00021). Svårigheter kan uppstå hos forskningsfinansiärer, forskningsinstitut och andra verksamheter som hanterar information som berör forskning och innovation med dubbla användningsområden. Produkter med dubbla användningsområden omgärdas av olika bestämmelser. Ett viktigt exempel är Europaparlamentet och rådets förordning (EU) 2021/821 av den 20 maj 2021 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden.

Uppdragen om att genomföra insatser för forskning och innovation inom excellenskluster för banbrytande teknik samt att initiera och genomföra ett innovationsprogram för civil-militära synergier har beslutats i syfte att accelerera utvecklingen inom strategisk teknik och liknande områden. Idéer, metoder och resultat från forskning och innovation som finansieras genom uppdragen väntas skapa kommersiellt värde, men utgör också attraktiv information för antagonistiska aktörer. Detta aktualiserar frågor om utmaningar med informationshantering, öppenhet och skydd hos forsknings- och innovationssystemets aktörer, inte minst hos de myndigheter som finansierar forskning och innovation.

Hur kan skyddet för uppgifter om forskning och innovation stärkas utifrån ett säkerhetsperspektiv?

Forskning och innovation bör ske så öppet som möjligt, men så begränsat som nödvändigt i de fall där det krävs, se bland annat rådets rekommendation, C/2024/3510, av den 23 maj 2024 om ökad forskningssäkerhet. Det behövs stärkt stöd, ökad kompetens samt effektiv informationsdelning för att identifiera och hantera risker, så att forskning och innovation kan ske på ett säkert och öppet sätt och hänsyn tas till de svåra avvägningar som behöver göras. Samtidigt kan det finnas behov av att begränsa tillgängligheten till vissa uppgifter av bland annat säkerhetsmässiga skäl.

Maskininläsning och AI skapar nya möjligheter till informationsbearbetning och kartläggning som vida överstiger mänsklig förmåga. Att forsknings-

säkerheten behöver stärkas framgår exempelvis av den nationella säkerhetsstrategin (skr. 2023/24:163) och pågående arbete kring ansvarsfull internationalisering (se bland annat uppdraget till Vetenskapsrådet, U2025/01518). Det behöver därför klargöras hur skyddet för uppgifter som rör forskning och innovation kan stärkas mot bakgrund av utökade behov inom strategiska teknikområden och andra forskningsområden med liknande behov.

Utredaren ska därför

- analysera de bestämmelser som är tillämpliga på skyddet av uppgifter som rör forskning och innovation inom strategisk teknik och liknande områden,
- analysera utmaningar vad gäller informationshantering, öppenhet och skydd av uppgifter hos forsknings- och innovationssystemets aktörer som ingår i och får finansiering genom innovationsprogrammet för civil-militära synergier samt excellenskluster för banbrytande teknik,
- analysera och vid behov föreslå lösningar på de utmaningar som myndigheternas uppdrag innebär vad gäller delning av uppgifter om forskning och innovation mellan myndigheter och med andra parter, samt behovet av skydd för dessa uppgifter,
- beskriva de avvägningar om behov av skydd kontra delande av information som sökande kan behöva göra inför ansökningar avseende forskningsfinansiering eller liknande,
- analysera behovet av nya eller tydligare rutiner för hantering av uppgifter om forskning och innovation inom strategisk teknik och liknande områden hos de forskningsfinansierande myndigheterna och vid behov lämna konkreta förslag på sådana rutiner samt hur de kan tillämpas,
- vid behov föreslå åtgärder för att stärka skyddet för uppgifter som rör forskning och innovation, som samtidigt beaktar behovet av enkla, tydliga och effektiva processer för snabb hantering av ärenden,
- vid behov lämna förslag på verksamhetsanpassad styrning av myndigheter och ändringar i ägardirektiv för statligt ägda bolag som krävs för att skydda uppgifter som rör forskning och innovation inom strategisk teknik och liknande områden, och
- vid behov lämna förslag på författningsändringar.

Hur kan förutsättningar för skydd av uppgifter stärkas utifrån ett nyttiggörande- och kommersialiseringsperspektiv?

Forskning och innovation inom strategiska teknikområden och liknande områden är av stor vikt för Sveriges framtida välbefinnande. En förutsättning för investeringar i forskning och innovation är att resultaten kan skyddas och kommersialiseras.

Forskare och företag som söker finansiering ställs inför frågan om vilken information som ska ingå i ansökan och därmed även vilken kunskap och vilka immateriella tillgångar som kan spridas. Det kan innebära incitament att dela så mycket information som möjligt för att öka chansen att få finansiering, vilket samtidigt kan försvåra framtida kommersialisering. Detta gäller exempelvis uppgifter om en innovativ lösning med eller utan ett immaterialrättsligt skydd som patent, formskydd, upphovsrätt, men även affärsmässiga förhållanden och företagshemligheter. Processer vid universitet, högskolor och andra forskningsutförare för att identifiera, hantera och undvika att röja immateriella tillgångar i alla faser av deras livscykel har därför stor betydelse.

Vid ansökning om forsknings- och innovationsfinansiering behöver sökande göra en avvägning mellan att öppet dela med sig av kunskap och behov av att skydda de uppgifter som har värde för kommersialisering. Hanteringen av information hos de parter som står i kontakt med forskare och innovatörer behöver vara säker. Det gäller i synnerhet forskningsfinansiärerna, i fråga om åtgärder för att inte röja sådan information som kan utgöra immateriella tillgångar eller vara skyddsvärd av andra orsaker. Samtidigt bör rutiner för att hantera information inte innebära en sådan administrativ börda att forskare, innovatörer, företag, lärosäten och forskningsinstitut drabbas av en konkurrenssnackdel i en internationell kontext.

Utredaren ska därför

- beskriva vilka bestämmelser som är tillämpliga på skyddet av uppgifter som rör forskning och innovation inom strategisk teknik och liknande områden ur ett nyttiggörande- och kommersialiseringsperspektiv,
- analysera utmaningar vad gäller informationshantering, öppenhet och skydd hos forsknings- och innovationssystemets aktörer som ingår i innovationsprogrammet för civil-militära synergier samt excellenskluster för banbrytande teknik utifrån ett kommersialiseringsperspektiv,

- analysera sökande aktörers avvägning mellan att öppet dela med sig av kunskap och deras behov av att skydda de uppgifter som har värde för kommersialisering,
- analysera om det finns behov av att stärka skyddet för uppgifter om idéer, metoder, forskningsresultat eller andra immateriella tillgångar som lämnas i en ansökan om forskningsfinansiering eller annan typ av handling, till en myndighet eller andra parter,
- analysera behovet av nya eller tydligare rutiner för hantering av uppgifter om forskning och innovation inom strategisk teknik och liknande områden hos de forskningsfinansierande myndigheterna, och vid behov lämna förslag på sådana rutiner, som samtidigt beaktar behovet av enkla, tydliga och effektiva processer för snabb hantering av ärenden,
- undersöka om det bör finnas större möjligheter att sekretessbelägga uppgifter om forskning och innovation fram till dess att publicering sker eller resultaten får immaterialrättsligt skydd,
- redovisa och föreslå lösningar på de utmaningar som myndigheternas uppdrag innebär vad gäller delning av uppgifter om forskning och innovation mellan myndigheter samt behovet av skydd för dessa uppgifter,
- vid behov lämna förslag på verksamhetsanpassad styrning till myndigheter och ändringar i ägardirektiv för statligt ägda bolag, så som forskningsinstitut, som krävs för att skydda uppgifter som rör forskning och innovation inom strategisk teknik och liknande områden, och
- vid behov lämna förslag på författningsändringar.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska bedöma förslagets konsekvenser och redovisa dessa i enlighet med de krav som följer av kommittéförordningen (1998:1474) och förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

Utredaren ska bedöma vilken eventuell påverkan på myndigheter och aktörer som förslagen ger om de genomförs. Utredaren ska särskilt bedöma förslagets konsekvenser ur ett säkerhets- och verksamhetsperspektiv och ur ett affärsmässigt perspektiv. Vidare ska alternativa lösningar som övervägts beskrivas liksom skälen till att de valts bort.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska inhämta synpunkter från universitet och högskolor, inklusive holdingbolag och innovationskontor samt teknikintensiva företag. Utredaren

ska också inhämta synpunkter från följande myndigheter och andra organ: Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad (Formas), Försvarets materielverk, Försvarsmakten, Försvarets radioanstalt, Inspektionen för strategiska produkter, Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, Kungl. Vetenskapsakademien, Myndigheten för civilt försvar, Patent- och registreringsverket, RISE Research Institutes of Sweden, Rymdstyrelsen, Statens Energimyndighet, Statens väg- och transportforskningsinstitut, Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT), Stiftelsen för strategisk forskning, Svenskt näringsliv, Swedish Incubators & Science Parks (SISP), Säkerhetspolisen, Teknikföretagen, Tillväxtverket, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Trafikverket, Verket för innovationssystem (Vinnova) och Vetenskapsrådet.

Utredaren ska även i övrigt hålla sig informerad om pågående relevanta utrednings- och lagstiftningsarbeten inom Regeringskansliet och samverka med Regeringskansliet. Utredaren ska vidare beakta övriga relevanta rapporter och underlag på området.

Till utredningen ska det knytas en referensgrupp med relevant expertis, företrädesvis med juridisk kompetens från forskningsfinansierande myndigheter, lärosäten och näringsliv.

Uppdraget ska redovisas senast den 5 mars 2027.

(Klimat- och näringslivsdepartementet)